

Utdanningsplan LIS 3 Rus- og avhengighetsmedisin – RAM Helse Fonna HF

Utdanningsvirksomheten skal sørge for at utdanningen av legespesialister skjer innen faglige forsvarlige rammer og på en måte som sikrer tilstrekkelig kvalitet og fremgang i utdanningsløpet. Det skal lages en **overordnet utdanningsplan** for den enkelte spesialitet som angir hvordan virksomheten vil sikre at leger i spesialisering kan oppnå læringsmålene. Formålet med den overordna utdanningsplanen for hver av spesialitetene er å beskrive oppbygning og rekkefølge for hele utdanningsløpet i spesialiteten, inkludert spesialisering-/supplerings-tjeneste.

Forskriften stiller tydelige krav til hva utdanningsplanen skal inneholde. De ulike planene vil bli publisert på Helseforetakenes nettsider og vil være tilgjengelige for 1) spesialitetskomiteene som skal godkjenne og vurdere utdanningsvirksomhetene og 2) for LIS som skal søke jobb.

Utdanningsplanene skal oppdateres årlig.

Ved ansettelse utformes en individuell utdanningsplan for LIS som med individuelle justeringer (eks. tidligere tjeneste) tar utgangspunkt i den overordnede utdanningsplanen.

Spesialitet Rus- og avhengighetsmedisin (i tverrfaglig spesialisert tjeneste, TSB)

Klinikk for psykisk helsevern og rus er organisert i 2 sykehusenheter, Haugesund og Valen, samt 3 Distriktpsykiatriske sentre (DPS) og 2 Barne- og ungdomspsykiatriske klinikker (BUP). TSB behandling inngår som en integrert del av det tverrfaglige behandlingstilbudet.

Begge sykehusenhetene har akutt- og ØH-funksjon for sine opptaksområder Haugaland/Sunnhordland.

DPS og BUP skal ha ansvar for størstedel av de allmenpsykiatriske tjenestene med poliklinikk, dagbehandlingstilbud og døgntilbud.

Klinikk for psykisk helsevern og rus har godkjenning for utdanning av legespesialister innen

- Barne- og ungdomspsykiatri (BUP)
- Psykiatri (VOP)
- Det søkes nå om godkjenning for utdanning av leger innen rus- og avhengighetmedisin (TSB).

I Helse Fonna finnes 2 Sjukehus- og DPS-system som LIS kan fullføre store deler av utdanningsløpet sitt innen RAM:

Valen sjukehus er lokalisert som et psykiatrisk sjukehus på Valen i Kvinnherad kommune.

- Sjukehuset har 1 akuttpost for sitt lokale opptaksområde der også akutte rusmiddelrelaterte problemstillinger behandles
- Langtids psykose behandling er funksjonsfordelt til Valen sjukehus, med regionalt opptaksområde med delvis rusmiddelrelaterte problemstillinger - Den lokale Sikkerhetsposten og en Sikkerhets-rehabiliteringspost, med sikkerhetssenger for kvinner, har òg regionalt opptaksområde med delvis rusmiddelrelaterte problemstillinger.

Valen sjukehus har tilkople 2 DPS-er: **Folgefonn DPS**, lokalisert på Valen men også med en poliklinikk i Odda, og **Stord DPS** lokalisert på Stord i Sunnhordland vis a vis Stord sjukehus. Begge DPSene har poliklinikker, og sengeposter for sine lokale opptaksområder.

I tillegg er det tilknyttet en Barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk (BUP Stord) til regionen.

Sjukehusavdelingen i Haugesund ligger i bygninger som er knyttet sammen med de somatiske avdelingene ved Haugesund sjukehus. Haugesund sjukehus har også fått et nytt felles akuttmottak for somatikk og psykiatri.

- Sjukehuset har 1 akuttpost for sitt lokale opptaksområde der også akutte rusmiddelrelaterte problemstillinger behandles, som ligger i tilknytning til nytt akuttmottak. Det er også etablert 2 akutt avgiftningssenger i psykiatrisk akuttpost. - Avgiftningspost med regionalt opptaksområde, ligger i tilknytning til akuttpost og nytt akuttmottak.
- Alderspsykiatrisk post har regionalt opptaksområde. Posten vil i 2022/2023 bli en del av Medisinsk klinikk og sammenslått med geriatrisk avdeling.

Til Haugesund sjukehus er det tilkopleet **Haugaland DPS** lokalisert i Haugesund og på Karmøy. Haugaland DPS har flere poliklinikker og døgnposter.

På Karmøy ligger en TSB- døgnpost for unge rusmiddelavhengige, som har hele Helse Vest som opptaksområde.

I tillegg er det tilknyttet en barne-og ungdomspsykiatrisk poliklinikk (BUP Haugesund) til regionen. Her ligger også døgnposter med ØH-funksjon for barn i alder 6-12 år og for ungdom i alder 13-18 år.

Godkjenningsstatus:

Pr. 1.1.2018 er Klinikk for psykisk helsevern og rus, Helse Fonna HF, godkjent for hele utdanningsløpet i voksen psykiatri og i barne- og ungdomspsykiatri.

Innen voksenpsykiatri (VOP) har Klinikk for psykisk helsevern og rus til sammen 29 overlegestillinger og 18 stillinger for LIS.

I BUP er det 14 overlegestillinger og 9 LIS stillinger.

Klinikk for psykisk helsevern og rus har også flere psykiatere og psykologspesialister med PhD.

Beskrivelse av utdanningsvirksomheten

I Helse-Fonna er det lagt opp til en integrert modell innen psykisk helsevern for voksne og TSB, som skal sikre samtidighet i behandling av psykiske lidelser og rusavhengighet. TSB og LAR er desentralisert på DPSene hvor hvert DPS har ansvar for sitt opptaksområde. Haugaland DPS har ansvar for felles henvisningsmottak innen TSB i Helse Fonna sitt opptaksområde.

1. Avdeling Valen Sykehus (tvang etter phvl, hol):

(Psykisk helsevernlov =phvl, Helse- og omsorgstjenestelov =hol)

Akuttpost: 8 døgnplasser, lukket post:

Grunnlaget for akuttinnleggelse vil som hovedregel være akutte kriser, risiko for suicid, alvorlige depressive tilstander, psykotiske eller maniske tilstander, og tilstander som skyldes rusmiddelbruk der behandling på lavere nivå ikke er tilstrekkelig.

Sikkerhetspost for menn: 9 døgnplasser, lukket post:

Posten er den lokale sikkerhetsposten til Helse Fonna og tar også imot sikkerhetspasienter fra andre helseforetak. Sikkerhetsposten er tilkoblet regional sikkerhetspost i Bergen.

Sikkerhet-Rehabilitering: 8 døgnplasser, lukket post:

Målgruppe er pasienter som har hatt en alvorlig sjukehistorie der rehabiliteringsfasen kan være langvarig og kompleks.

To plasser for alvorlig sinnslidende kvinner (sikkerhetsplasser). Posten ligger tett knyttet til lokal sikkerhetspost.

Poliklinikken Ambulant sikkerhetsteam (AST):

Ambulant sikkerhetsteam har som oppdrag å gjennomføre voldsrisikovurderinger (HCR-20, v3) og følge pasienter som skal overføres til neste lavere behandlingsnivå.

- I tillegg kurs i sinnemestring.

Psykosebehandlingspost: 9 døgnplasser, lukket post:

Foretaksdekkende post for yngre pasienter med stor symptombelastning, lavt funksjonsnivå, og lang sjukehistorie. Avhengighet forekommer sekundært.

TSB team Stord samarbeider tett med ovennevnte avdelinger v/ Valen SH i tilfeller der det er sammensatte problemstillinger med rusmiddelavhengighet og psykisk lidelse.

2. Folgefonn DPS (FDPS) (tvang etter phvl):

FACT team er et tverrfaglig ambulant team for FDPS sitt opptaksområde. Målgruppa er pasienter over 18 år med alvorlige psykiske vansker og som i tillegg kan ha rusproblemer, ikke klarer å gjøre seg nytte av eller følge opp de vanlige behandlingstilbudene, sliter med egenomsorg, har problem med familie og nettverk, problem med bo-situasjon, kriminalitet osv. Det er også knyttet IPS-konsulent og erfaringskonsulent til teamet.

Poliklinikker: Odda og på Valen

Poliklinikk i Odda har en TSB-poliklinikk med tverrfaglig sammensatt team bestående av psykolog, sosionom, spesialsykepleier og psykiater med lang erfaring i LAR. Det er tilknyttet et LAR utdelingsteam til poliklinikken. Allmennpoliklinikken i Odda har konsult-liaisontjeneste for Odda sjukehus.

Poliklinikken har også en egen treningspoliklinikk. En har ulike former for gruppeterapi som for eksempel kognitiv terapi, hesteassistert terapi og musikkterapi. Videre har en tilbud som Arbeid og helse, samt traumebehandling (EMDR).

Døgnavdeling: 12 døgnplasser, åpen:

Døgnavdelingen har 2 poster, Allmenn og Psykose, med til sammen 12 senger.

Målgruppen på Allmenn post er personer med blant annet alvorlige angstlidelser, depresjoner, personlighetsforstyrrelser, suicidalproblematikk, rusmiddelavhengighet og alvorlige krisetilstander.

Målgruppen på Psykose post er personer med psykoseproblematikk. Avdelingen har 2 brukerstyrte senger og 1 kriseseng.

3. Stord DPS (SDPS), (tvang etter phvl, hol):

Poliklinikk: Poliklinikken har et team for allmenpsykiatri og ett for TSB behandling. Tvang etter phvl uten døgnopphold (tud).

SDPS tilbyr konsult- liaison tjenester til Stord sjukehus og har FACT team.

Poliklinikken har diverse gruppetilbud (inkludert DBT, tilbake til nåtid, pegasus) samt tilbud om hesteassistert terapi, musikkterapi og 4- dagers angstbehandling.

TSB team jobber tett sammen med andre team i VOP og BUP og har en strukturert tverrfaglig arbeidsmodell med systemisk kompetanse og bred faglig orientering.

Representant fra SDPS sitt TSB-team deltar i Helse Fonna sitt sentrale prioriteringsteam for henvisninger og har et nært samarbeid med kommunens førstelinjetjeneste. TSB team har også LAR oppfølging, inkludert utdeling av medikamenter samlokalisert med kommunens lavterskeltilbud.

Psykologspesialist med russpesialitet innehar kompetanse på behandling av spilleavhengighet og av eldre med avhengighetsproblem/ skadelig bruk. Det er Pegasus kurs for pasienter med ADHD problemstillinger.

I tillegg til LIS består teamet av to sosionomer, tre psykiatriske sykepleiere, psykologspesialist og spesialist i rus- og avhengighetsmedisin (fagansvarlig). Det er et etablert samarbeid med FACT team (og konsult tjenesten) og fire dagers- angstbehandling, der også LIS vil kunne delta (dekker noen somatiske læringsmål, og samarbeid med psykiatrien innen akutt psykiatri og rusmedisin). TSB team har et strukturert og tett samarbeid med Haugaland Asenter om innlagte pasienter fra opptaksområdet.

LIS inngår i lokal vaktordning for døgnpost og i konsult- liaison tjenesten for Stord sjukehus.

Allmenpsykiatrisk post: 10 døgnplasser, åpen post:

Målgruppe er pasienter med affektive lidelser, psykoseproblemstillinger samt til stabilisering ved rusmiddelavhengighet (inkludert ukomplisert avrusning). Ca. 1/5- 1/4 av

behandlingsforløpene ved døgninnleggelse avsluttes med TSB relaterte diagnoser, og flere miljøterapeuter har videreutdanning innen TSB. Hovedvekt på kognitiv tilnærming, det finnes tilbud om ECT behandling. Innleggelse under phvl (p.t. bare tud), og under hol.

4. Haugaland DPS,(HDPS) (tvang etter phvl):

Akutt ambulant team (AAT) består av både leger og psykologer, og er en del av det akutte psykiatriske- og rusbehandlingstilbudet i Klinik for psykisk helsevern og rus. Hovedformål er å gi rask helsehjelp der pasienten er, og avklare hvorvidt det er behov for videre behandling i Spesialisthelsetjenesten. AAT er et aktivt oppsøkende team og tilbyr akuttvurderinger/behandling på legevakt og ved kommunale institusjoner, samt i pasientens hjem.

Poliklinikker, Haugaland og Karmøy:

Allmenpoliklinikk er tverrfaglig sammensatt på begge lokasjoner (Haugaland og Karmøy). Poliklinikken tilbyr individualterapi i tillegg til E-mestring, DBT, arbeidsrettet behandling (arbeid og helse), samt 4 dagers behandling B4DT.

Psykosepoliklinikk er lokalisert på Haugaland og er tverrfaglig sammensatt. Nylig opprettet et eget utredningsteam som tar imot nyhenviste udiagnostiserte pasienter i tillegg til å avhjelpe i kompliserte saker i psykosekjeden. Godkjent for TPH. Det er startet 2 FACT-team i 2021, samt poliklinikken har også ACT- team med Haugesund kommune. Tilbyr individualterapi og IMR, samt har ansatt musikkterapeut i 2021.

TSB-poliklinikk er tverrfaglig sammensatt på begge lokasjoner. Tilbyr individualterapi og IMRgrupper. Eget FACT-rus starter opp i 2022. TSB-poliklinikk har tett samarbeid med NAV og førstelinjetjenesten. Poliklinikken på Karmøy har LAR-utdeling til Karmøy-pasienter. Pasienter i andre kommuner til HDPS sitt opptaksområde får LAR utlevert i kommunene.

Allmenpsykiatrisk post I, Haugaland: 10 døgnplasser, åpen post:

Målgruppe er pasienter med affektive lidelser og angst. Komorbiditet, også rusmiddelavhengighet, er vanlig. Posten har 1 kriseseng.

Allmenpsykiatrisk post II, Haugaland: 5 døgnplasser, åpen post:

Målgruppe er pasienter med ulike former for traume, dissociative symptomer, depresjon og angst. 5 brukerstyrte plasser. Egen gruppeenhet som gir gruppebehandling tverrpoliklinisk i samarbeid med døgnposten (4 dagers formatet B4DT, PEGASUS ADHD, bipolar skolen, «pusterom», IMR-grupper, musikkterapi). Pasienter med ruslidelser har brukerstyrte kontrakter.

Psykoseposter, Haugaland og Karmøy: 2 x 10 døgnplasser, åpne poster:

Postene tar imot pasienter akutt eller intermedieært. Delvis ROP problematikk. Postene har 1 kriseseng hver, i tillegg til 3 brukerstyrte senger på Karmøy og 2 brukerstyrte senger ved

Haugaland. Døgnavdelingen har tett samdrift med psyko-sepoliklinikk om fellesforløp. Sammen med psyko-sepoliklinikk har døgnavdelingen bygd ut behandlingssalternativ i form av IMR grupper, livsmestringsgruppe, flerfamiliegrupper og musikkterapi.

Ungdomsenheten, Karmøy, 7 døgnplasser:

Ungdomsenheten er en rusrehabiliteringspost innen tverrfaglig spesialisert rusbehandling (TSB) som dekker hele opptaksområdet til Helse Vest. Døgnavdelingen tar imot pasienter til planlagt opphold som strekker seg over tid, opptil 1 år for unge-voksne i alder 18-27 år med påfølgende tilbud om ettervernsoppfølging. Tilbyr behandling til pasienter med rusmiddelavhengighet, eller avhengighet og lette til moderate psykiske lidelser. Fokus på fysisk aktivitet i miljøterapi, Recovery-orientert praksis, «endringsprat» (etter MI-prinsippene) og kognitiv atferdsterapi.

Tverrfaglig sammensatt miljøterapeutgruppe: Flere miljøterapeuter med videreutdanning innen rusfeltet. Behandlerteam utgjøres av: funksjonsleder/psykologspesialist, overlege med russpesialisering 20 %, samt LIS1 (stilling delt mellom Psyko-sepost og Ungdomsenheten).

5. Avdeling psykisk helsevern, Haugesund (tvang etter phvl):

Akuttpost: 11 døgnplasser, lukket post:

Grunnlaget for akuttinnleggelse vil som hovedregel være akutte kriser, risiko for suicid, alvorlige depressive tilstander, psykotiske eller maniske tilstander, og symptomer som skyldes rusmiddelbruk der behandling på lavere nivå ikke er tilstrekkelig. Posten har også 2 akutte avgiftningsplasser.

Avgiftningspost: 5 elektive døgnplasser, lukket post:

Posten tilbyr planlagt avgiftning for rusmiddelavhengige pasienter i rammen av et sammenhengende behandlingsløp (med andre avdelinger innen Helse Fonna eller Haugaland A-senter), og kortvarige stabiliseringsopphold. Avdelingen har en overlege som er psykiater og søker om spesialitet i rus- og avhengighetsmedisin, LIS3 i psykiatri og LIS1.

Alderspsykiatrisk post: 8 døgnplasser, lukket post:

Pasientene har demens eller annen psykiatrisk lidelse som hoveddiagnose. I løpet av 2022/2023 skal sengepostene for geriatri og Alderspsykiatrisk post bli en ny felles sengepost for *Eldremedisin*. Den nye posten vil da høre til Medisinsk klinikk Haugesund.

Spesialpoliklinikker:

Består av ulike tverrfaglige team som har foretaksdekkende spesialfunksjoner:

- **Nevropsykologisk enhet:** Enheten gir tilbud om utredning og kortere oppfølging til pasienter fra somatikk og psykiatri. Det er tilbud om drøfting av pasientsaker i regelmessige møter på DPS med tilhørende TSB, VOP og BUP team.
- **Poliklinikk for ECT-behandling:** Elektrokonvulsiv terapi (også kalt ECT) er en etablert behandling som blir tilbudt ved alvorlige psykiske lidelser. Effekten er dokumentert for alvorlige depresjoner, og for andre psykiske lidelser som mani og noen former for

schizofreni. Pasienter kan være inneliggende ved ulike døgnavdelinger mens de får ECT behandling.

- Poliklinikk for psykisk utviklingshemmede (PPU): Poliklinikk i psykisk helsevern for utviklingshemmede (PPU) er et spesialteam for utredning og behandling av psykiske lidelser hos voksne med utviklingshemning eller omfattende generelle lærevansker. PPU har også en funksjon for personer med autismspektrumlidelse. PPU har som primær arbeidsoppgave å gi en helhetlig utredning, og behandling, av psykiske lidelser ved disse diagnosegruppene. PPU har en regional tyngdepunktsfunksjon for Helse Vest for trippeldiagnosepasienter med autisme, utviklingshemning og adferdsforstyrrelser.
- Konsultasjons-/liaison-team for Haugesund sjukehus: Teamet gjennomfører psykiatriske tilsyn ved somatiske avdelinger. Tilbyr psykiatri/rus tilsyn, vurderinger og støttesamtaler. I enkelte tilfelle følges pasienter opp over kort tid etter utskriving. Undervisning og veiledning av personell i somatikken tilbys etter avtale.

Beskrivelse av utdanningsforløpene

Spesialiteten i Rus- og avhengighetsmedisin (RAM) i Helse Fonna er i utvikling, og etter hvert vil det være bedre dekning av spesialister i RAM og dermed flere mulige læringsarenaer. Vi har 1 spesialist i RAM og psykiatri (dobbeltspesialitet) ved TSB teamet på SDPS. Videre har vi p.t. 20 % spesialist i RAM ved Ungdomsenheten på Karmøy, samt psykiater ved Avgiftningsposten i Haugesund som er i ferd med å ferdigstille utdanning for Rus- og avhengighetsmedisin (dobbeltspesialitet). Videre en psykiater på Folgefonn DPS med tidligere ansvar for LAR i hele Helse Fonna.

Vi har også flere psykologspesialister med kompetanse og utdanning innen rus- og avhengighetsbehandling.

Fagmiljøet ellers anses som robust og en jobber systematisk med en oppbygging av relevant spesialistkompetanse i RAM på legesiden slik at andre avdelinger på sikt vil være gode faglige læringsarenaer.

Den teoretiske interne undervisningen vil skje i felleskap med kandidater innen psykiatri (VOP og BUP) der det er overlappende tema, i tillegg i tilknytning til fagdager v/AFR Bergen.

LIS vil inngå i rotasjonen for LIS ved større avdelinger som psykiatri (VOP) i Helse Fonna eller, dersom aktuelt, AFR i Helse Bergen. Begge roterer 1. mars og 1. september. Som mest hensiktsmessig med tanke på faglig utvikling anses det per i dag å starte utdanningen med en tidlig periode på SDPS med to år i TSB team (sosialisering med TSB arbeidsmodellen, holdninger, oversikt over faget og behandlingslandskapet), alternativt først 6 mnd på SDPS-døgnposten (VOP med delvis TSB problematikk). I begge tilfeller vil LIS være tilknyttet liaisontjenesten for somatiske avdelinger ved Stord sjukehus, og FACT team ved SDPS.

Videre anbefales LIS å fortsette utdanningen med 1. års psykiatri-tjeneste på en akuttavdeling med vakt deltakelse og blandet pasienttilløp, som Valen eller Haugesund akuttpost i 6 mnd, pluss 6 mnd tjeneste på en valgfri psykiatrisk avdeling.

Avrusningstjenesten skal skje på en Avrusningspost (p.t. på Askøy, i Avdeling for rusmedisin i Bergen). *Klinisk veiledning ved tjeneste i Helse Fonna blir lokalt på tjenestested, pluss ukentlig hos TSB spesialist v/ SDPS.*

LIS vil kunne opparbeide seg bred klinisk erfaring med alle typer avhengighetsrelaterte problemstillinger som opptrer i opptaksområdet.

En er åpen for erfaringshospitering på smerteklinikken i Odda eller Bergen, ved lokal BUP og ved Familieambulatoriet i Haugesund som jobber opp mot somatikken (oppfølging av rusmiddelavhengige foreldre fra barnas fødsel til skolealder), i et team for behandling av spiseforstyrrelse i Haugesund, på avd Tertnes i Bergen (som gjennomfører tvang etter hol), eller andre aktuelle steder der det finnes spesialkompetanse.

Erfaringsmessig er det et forholdsvis lite pasientgrunnlag av de somatisk sykeste rusmiddelavhengige pasienter i Helse Fonna dersom en tar utelukkende avgiftningstjeneste i Haugesund. Disse pasientene trekker ofte til Bergens området. For å få et godt erfaringsgrunnlag også med disse problemstillinger, vil det være mest hensiktsmessig med en periode i Bergen på 3 måneder (hospitering) eller 6-12 måneder (ansettelse i AFR) med praksis på avrusningsposten på Askøy, evt deler på rusakutten på Haukeland. En fagavtale om samarbeid på dette er utarbeidet mellom Helse-Fonna og Helse-Bergen. For tiden vil det være nødvendig med minimum 6 mnd tjeneste i Bergen for å dekke aktuelle læringsmål. Her inngår også at LIS under sitt utdanningsløp får anledning til å delta i fagdager som holdes i rammen av internundervisningen på AFR.

I Haugesund ligger Blå Kors, klinikk Haugaland (BK- HAS), som vil være en naturlig arena for praktisk erfaring med TSB teamarbeid i døgnbehandling og poliklinisk oppfølging. Her finnes et solid fagmiljø som jobber bl.a. med fysisk aktivitet, flere psykodynamiske og systemorienterte gruppebehandlinger inkludert MBT, traumebehandling, kvinnegrupper og pårørende grupper, og en separat familieavdeling. Klinikken har i mange år hatt et smidig samarbeid med BK- HAS om felles pasienter.

1. Avdeling Valen Sjukehus eller Avdeling psykisk helsevern, Haugesund.

Akuttpostene inngår som anbefalt læringsarena tidlig i utdanningen for LIS i Rus- og avhengighetsmedisin som ½- 1 års praksis med vakt deltakelse. LIS kan opparbeide seg spesiell kompetanse på delen av LM 70 som omhandler voldsriskovurdering, ellers dekkes læringsaktiviteter innen alle psykiatrelaterte LM RUS: *Generell klinisk kompetanse: LM 1-4,*

Undersøke og vurdere: LM 5-21,

Behandling og psykososiale tiltak: LM 23-28 og 30-31,

*Spesifikk klinisk kompetanse LM 32-40 og 42-52, 56-60,
Annen spesifikk kompetanse: lover LM 61-62,
Kommunikasjon og samhandling: LM 63-64, 67-68, Helse
fremmende og samfunnsmedisinsk arbeid: LM 69-72,
Ledelse LM 73-75.*

2. Stord DPS

Stord DPS inngår som læringsarena for både psykiatri praksis (mulighet for 6 mnd. på Stord-døgnposten i tillegg til akuttpostene på Valen eller Haugesund) og som læringsarena for avhengighetsrelaterte problemstillinger med anbefalt minimum to års praksis i TSB team. Her vil en være knyttet til FACT team og konsult- liaison tjenesten. LIS vil delta i TSB-vurderingsmøter for henvisninger og i faste møter med nevropsykologisk enhet. Erfaring med noen innlagte pasienter med rusmiddelavhengighet og med ROP diagnoser (FACT og døgnpost), og oppfølging av LAR dekkes også.

Læringsaktiviteter for LM RUS:

Generell klinisk kompetanse: LM 1-4,

Undersøke og vurdere: LM 5-22,

Behandling og psykososiale tiltak: LM 23-31,

Spesifikk klinisk kompetanse: LM 32-34 (abstinens/ intoksikasjon vurderinger) LM 35-40, LM 41 utviklingsforstyrrelser mm i samarbeid med BUP lokalt, LM 42-43, LM 44 spiseforstyrrelser i samarbeid med Allmenpost II på HDPS, LM 45-52, LM 53 pulmonologi i samarbeid med medisinsk avdeling lokalt, LM 54, LM 55 hospitering v/ smerteteam, 56-60, LM 59 evtl også hospitering på avdeling Tertnes i Bergen som administrerer tvang etter hol (dersomdet i det aktuelle tidsrommet ikke er relevant pasientgrunnlag på Stord /Valen).

Annen spesifikk kompetanse: lover: LM 61 og 62,

Kommunikasjon og samhandling: LM 63-68,

*Helsefremmende og samfunnsmedisinsk arbeid: LM 69-72, Ledelse:
LM 73-75.*

3. Avdeling psykisk helsevern, Haugesund

Overlege på avrusningsposten er per i dag ikke godkjent spesialist i RAM. Det er elektive innleggelser. Av denne grunnen inngår per i dag ikke avdelingen som læringsarena for avrusning i utdanningsplanen.

Inntil videre må LIS ta en uselektert avrusnings /akutt tjeneste v/ AFR Bergen.

Læringsaktiviteter lokalt vil i fremtiden kunne dekke LM:

Generell klinisk kompetanse: LM 1, helt LM 2-4,

Undersøke og vurdere: LM 5-22,

Behandling og psykososiale tiltak: LM 23-25, LM 30-31,

Spesifikk klinisk kompetanse: LM 32-35, LM 36-40, LM 43, LM 45-52, LM 54-60,

Annen spesifikk kompetanse: lover: LM 61 og 62,

*Kommunikasjon og samhandling: LM 63-64, LM 65-66, LM 68,
Helsefremmende og samfunnsmedisinsk arbeid: LM 69-72, Ledelse:
LM 73-75.*

Introduksjon av nye LIS

Avdelingsleder i lag med utdanningsansvarlig overlege sørger for at LIS får tildelt klinisk veileder før oppstart av praktisk tjeneste. Tjenesteplan utarbeides før oppstart. Individuell utdanningsplan blir utarbeidet i samarbeid mellom LIS, klinisk veileder og utdanningsansvarlig overlege under første veiledningstime. LIS inngår så i rotasjonsplanen for hele klinikken (for VOP med de utdanningsdelene som dekkes i VOP). Til vaktssystemet (VOP) blir LIS introdusert under minst 3 følgevakter, der vedkommende følger en erfaren LIS på ukedager og helg.

Nye LIS 3 går tidligst mulig gjennom nødvendig opplæring i lokale prosedyrer for den avdelingen eller poliklinikken de blir tilknyttet.

LIS vil og tidligst mulig delta på undervisning i kjerneområder som suicidalitetsvurdering, skriving av psykiatrisk status presens og gjennomgang av lovverk. Det blir jevnlig arrangert undervisning i disse tema ved oppstart/rotasjon av LIS1 i klinikken.

Helse Vest arrangerer kurs i Felles kompetansemål (FKM) for LIS 2/3 som LIS bør delta i i løpet av de første 12 måneder og helst før oppstart av forbedringsprosjekt oppgaven. Det er satt opp obligatoriske e-læringskurs ved oppstart av praksis og underveis i utdanningsforløpet.

LIS får og informasjon og råd i forhold til planlegging av utdanningen fra utdanningsansvarlig overlege og klinisk veileder.

Supervisjon, veiledning og faglig utvikling

Tilretteleggelse for supervisjon og veiledning (individuell og i gruppe)

Nærmeste leder har ansvar for å legge til rette for gjennomføring av en times ukentlige (kliniske) veiledersamtaler hos kvalifisert veileder. Ved tilsetting vil alle LIS få tildelt en veileder som er relevant spesialist. Oppstart i veiledning skjer fra uke en. I tillegg kommer daglig supervisjon i konkrete arbeidssituasjoner, av erfarne medarbeidere som også kan være fra andre faggrupper.

LIS sin kompetanse og fremgang blir regelmessig kartlagt i halvårsevalueringer der LIS, klinisk veileder, supervisor(er), evtl psykoterpiveileder deltar (evalueringskollegium). Også oppnådde LM skal dokumenteres halvårlig. (Noen LM skal dokumenteres kontinuerlig, f.eks. læringsaktiviteter for LM1 skal dokumenteres i alle evalueringskollegier og først endelig godkjennes i siste møte).

Tverrfaglig gruppeveiledning med somatikk og psykiatrien har fokus på refleksjoner og praktisk anvendelse av felles kompetansemål (FKM i utdanningsplanen). Samlinger er satt opp x4 /år.

Nærmeste leder har ansvar for at aktuelle læringsmål blir godkjent på riktig måte. Oppgaven kan delegeres til utdanningsansvarlig overlege eller andre (evalueringskollegium) slik at læringsaktiviteter og læringsmål blir godkjent fortløpende. Ved å legge til rette for at flere deltar i kompetansevurderingen av LIS sikres likebehandling. Dersom andre enn leder får delegert oppgaven med å godkjenne læringsmål vil dette bli skriftliggjort i en instruks.

Veiledning av LIS skal legges som en ordinær fast oppgave i kalenderen i GAT.

Tilrettelegging for faglig fordypning

Faglig fordypning er lesetid på 4 timer per uke som fortrinnsvis skal være sammenhengende, eventuelt samles for å utgjøre en hel arbeidsdag annenhver uke. Faglig fordypning bør også legges inn i GAT. Tiden kan med fordel brukes til oppfølging av prosjektoppgaven.

Deltakelse i faglige møter blir gjort i henhold til avdelingens/ teamets rutiner i rammen av tverrfaglig samarbeid om pasienter.

Overlegene har daglig kontakt med LIS i vanlig drift med stor vekt på mester /svenn læring. Dessuten vil LIS ha kontakt med flere overleger i vaksamarbeid.

Vurdering og dokumentasjon av oppnådde læringsmål

Læringsaktiviteter blir fortløpende dokumentert i Kompetanseportalen av supervisør og klinisk veileder, både i daglige aktiviteter og i veiledningstimene.

Oppnådde læringsmål blir vurdert i evalueringskollegium, i rammen av halvårsevalueringene. Evalueringskollegium er sammensatt av LIS, klinisk veileder, evt. psykoterapiveileder, dersom aktuelt supervisører og utdanningsansvarlig overlege i avdelingen. Avdelingsleder eller leder på annet nivå skal delta når det er behov for det.

Med bakgrunn i konklusjonen fra evalueringskollegium godkjenner klinisk veileder i Kompetanseportalen at et aktuelt læringsmål er oppnådd.

Ved rotasjon presenteres siste referat fra evalueringskollegium for den som blir klinisk veileder på neste avdeling.

Teoretisk undervisning

Utdanningsutvalgene i klinikken (for BUP og Psykiatri) har ansvar for administrering av den teoretiske undervisningsdelen for LIS kandidatane.

Den teoretiske undervisningen er strukturert etter gjeldende regler for spesialistutdanningen i Psykiatri og dekker samtidig en vesentlig del av kompetansebehovet som LIS i Rus- og avhengighetsmedisin (RAM) vil ha.

I tillegg er det avtalt at LIS fra Helse Fonna kan delta på utvalgte fagdager i Helse Bergen AFR i rammen av deres internundervisning. Dermed vil LIS med godt over 70 timer pr. år både i antall timer og i antall tema som dekkes, ligge over minimumskravet. Det er for hvert semester lagt opp til to- til fire heldagsseminarer med relevante tema og gjerne eksterne forelesere fra ulike universitetsmiljø.

Som avslutning på hvert undervisningssemester gjennomføres et psykoterapiseminar med litteratur oppgaver.

Minst halvparten av undervisningen er planlagt som egne fremlegg av LIS.

Hovedtema er:

- Utviklingspsykologi og barne-og ungdomspsykiatri
- Rus og psykiatri
- Jus og rettsmedisin, Psykofarmakologi
- Psykoterapi, Personlighetsforstyrrelse
- Stemningslidelse og psykose
- Psykose
- Nevrose og kriser.
- Psykosomatikk og nevropsykiatri.
- Forskning relatert til de ulike temaene over.

Roterende 4,5 års plan for tema i internundervisning for LIS i RUS og VOP som omfatter psykiatrirelaterte LM RUS samt noen FKM:

1.år, 1. semester: litteratursøk, utviklingspsykologi, barn av psykisk syke foreldre, psykiatrisk etikk, forskningsetikk, vitenskapsfilosofi. Autisme spekter, utviklingsforstyrrelser

- 2. semester: rusmedisin, rus og psykiatri (ROP), tverrfaglig spesialisert behandling (TSB)

2.år, 1. semester: Litteratursøk, psykofarmakologi, psykisk helsevernlov

- 2. semester: personlighetsforstyrrelser, psykoterapiformer: kognitiv terapi, atferdsterapi, psykodynamisk, gruppebasert, MBT

3.år, 1. semester: litteratursøk, affektive lidelser inkludert bipolar lidelse

- 2. semester: litteratursøk, psykoser.

4.år, 1. semester: nevroser: angst og tilpasningsforstyrrelser, tvang, PTSD, kognitiv terapi.

- 2. semester: alderspsykiatri, CL-psykiatri(=liaison-), somatikk og organiske lidelser, nevropsykologi og testing, forskning.

5.år 1. semester: forskningssemester (fokus på de 3 skriftlige oppgavene i psykiatri)

I undervisningen er det etablert en litteraturgruppe som er obligatorisk for LIS og fritt for spesialister å delta, som ledes av en psykoterapiveileder. Tema er gjennomgang av litteratur som korresponderer med hovedtema i semesteret.

LIS skal også følge de nasjonalt anbefalte kursene i Rus- og avhengighetsmedisin som innføringskurs I og II, grunnkurs I-IV, samt pålagt antall av valgfrie kurs.

Felles kompetansemål (FKM)

RegUt Helse Vest er lokalisert ved Haukeland Universitetssykehus, forsknings- og utviklingsavdelingen, seksjon for fag og utdanning. RegUt i Helse Vest skal sikre regional og nasjonal samordning av læringsaktiviteter, kursoversikt og utdanningsløp.

FKM omhandler kompetanse som utvikler seg over tid i form av faglig modning. For LIS3 består FKM av 24 læringsmål (LM) som skal oppnås gjennom daglig arbeid i klinikk/avdeling.

Av strukturerte læringsaktiviteter finnes i tillegg:

- Administrasjon- og ledelseskurs
- Regionalt 2-dagers basiskurs i FKM
- Veilederkurs – FKM 20 (for LIS 3 som veileder LIS1)
- Sakkyndighetskurs
- E-læringskurs Samvalg
- Forbedringsprosjekt
- Internundervisning/gruppeveiledning

På Stord er det satt opp fagovergripende veiledningssamlinger (x4 /år) for alle LIS innen både somatikk og psykiatri. Her er det mulig å drøfte problemstillinger som kan være relevante for alle LIS, dele erfaringer og få innspill. Regelmessig deltakelse forventes å komplementere FKM i tillegg til ovenstående.

Utdanningsutvalg og utdanningsansvarlig overlege

I klinikk for psykisk helsevern og rus har en navngitt overlege ansvar for utdanningen i hver spesialitet (VOP, BUP, RAM).

Overlege/leder skal:

- lede UTUV (overordnet utdanningsutvalg)
- bidra i rotasjonsutvalget
- planlegge undervisning for LIS
- tildele psykoterapiveileder til LIS
- delta i halvårsevalueringer

Overordnet utdanningsutvalg har månedlige møter.

Undervisningsutvalg:

Da spesialiteten i Rus- og avhengighetsmedisin er under oppbygging, vil russpesialist delta i UTUV Psykiatri frem til en har fått utdannet flere russpesialister. En vil da opprette et eget UTUV RAM med en undervisningsansvarlig overlege RAM fra Stord DPS, som planlegger, administrerer og gjennomfører internundervisning for LIS. Dette vil fortsatt skje i et tett samarbeid med UTUV Psykiatri.

Rotasjonsutvalg/Plankomité for utdanning (PKU):

Rotasjonsplan for hver LIS blir laget med hensyn til ønsker fra LIS, hva som er faglig hensiktsmessig, og driftsmessige nødvendigheter.

Rotasjonsdato blir 1. mars eller 1.september.

Akuttjeneste ligger mest hensiktsmessig tidlig i utdanningsløpet.

Forskning

Klinikken er aktiv i PsykNettVest som gir tilbud om:

1. Skrivekurs
2. Stimuleringsmidler
3. Forskningsnettverk
4. Kvalitetsregister

Medarbeidere i klinikken er med i flere regionale forskningsnettverk blant annet regionalt kompetansesenter for rusforskning – KoRFor, og forskning på behandlingslinjer og samhandling, Helse Fonna.

LIS-kandidater har anledning til å delta i forskningsorienterte nettverk for å få økt interesse for forskning og evidens i behandling.

I internundervisningen er det innført et undervisningssemester i den obligatoriske LIS undervisningen med forskning som tema. Målet er å øke kunnskap om «forskings relatert arbeid» (LM:78,79,82).

Her vil forskere med PhD legge frem sine egne arbeider for å vise forskjellige fremgangsmåter og stimulere til egne ideer for forskningsarbeid.

En bibliotekar underviser om søkemetoder, og en forsker fra OUS leder et heldagsseminar om forskningsetikk og vitenskapsfilosofi.

LIS blir delt inn i arbeidsgrupper og kan etter ønske jobbe med egne prosjekt under veiledning av en forsker. Det kan også være et forbedringsprosjekt. I slutten blir alle arbeider presentert.

Individuell gjennomføringsplan

Ved oppstart av tjenesten utarbeides en individuell gjennomføringsplan for LIS, som viser hvilke læringsaktiviteter LIS skal gjennomføre basert på hvilken læringsarena LIS starter ved. LIS deltar i utarbeidelse av gjennomføringsplanen i lag med utdanningsansvarlig overlege i aktuell avdeling og klinisk veileder. Planen skal godkjennes av leder. Leder har ansvar for at utdanningen oppfyller forskriftens krav om innhold, som veiledning og supervision. Spesialistkandidaten har selv hovedansvaret for egen utdanning og selv ansvar for påmelding til eksterne kurs, registrering av LM i Kompetanseportalen osv.

Utdanningsansvarlig overlege har sammen med LIS og klinisk veileder ansvar for at gjennomføringsplanen evalueres halvårlig og revideres årlig. Revisjon retter seg etter de utdanningsbehovene som kommer frem i evalueringssamtalene.

Simulering og ferdighetstrening

Helse Fonna har et felles simuleringssenter for både somatikk og psykiatri.

Simuleringskoordinator er rådgivende og gir støtte overfor klinikkene i planlegging, gjennomføring og evaluering av simulering. Fasilitatorer forplikter seg til å gjennomføre simuleringer for sine avdelinger, de holder seg faglig oppdatert og opptrer som pedagogiske rollemodeller for sine kolleger.

Simulering som læringsarena er prioritert i Klinikk for psykisk helsevern og rus, og vi har flere fasilitatorer ved våre avdelinger. Det vil bli en viktig læringsarena i etablering og utvikling av nytt felles akuttmottak for somatikk og psykiatri i Haugesund.

Tillitsvalgte

Ved ansettelse av LIS bør de tillitsvalgte (lokal og evtl foretakstillitsvalgt) gis mulighet til å fremme sine synspunkter. Det tilstrebes at tillitsvalgt/ LIS er med i ansettelsesprosessen. Ledelsen skal snarest mulig orientere tillitsvalgte om ansettelser.

Nyansatte blir gitt kontaktinformasjon om aktuell tillitsvalgt.

Tillitsvalgt godkjenner tjenesteplaner for LIS i klinikken ved opprettelse og ved endringer.

Tillitsvalgt deltar regelmessig på møter med representanter fra ledelsen.

Tillitsvalgt deltar på tillitsvalgtkurs i regi av Legeforeningen for å holde seg oppdatert på gjeldene avtaler og lovverk.

Kontakt

For spørsmål om spesialistutdanningen ta kontakt med utdanningsansvarlig overlege eller en aktuell avdelingsleder.